

Kakim pravnim načelom in katerim zakonitim določilom sledé izročilne pogodbe.

Spisal dr. Rupert Bežek.

(Dalje.)

Važno je pasivno razpolaganje s preužitkom, določeno zopet po §-u 1286. obč. drž. zak.: „ne upniki in otroci tega, ki si je izgovoril dosmrtné prihodke, nimajo pravice pogodbe podirati. Vender pa je prvim, upnikom, na voljo dano, svoje plačilo iskati iz dosmrtnih prihodkov.“

Ker se sodišča, kakor povedano, do najnovejše dobe niso dosti ozirala na ta določila, ker se tudi iz pravne zgodovine niso dosti poučila o pravnih znakih in lastnostih preužitka, vedno zmatrajoča ga kot osobno služnost, se upnikom kratko malo ni dovoljevalo izvršilnim potom krušiti preužitka. Vender slehernemu je po našem razmotrivanji uvidno, da je le stanovanje in užitek kake njive služnost; nikoli pa ne letni preužitkarjevi dohodki; ti so „renta“.

Radi določila §-a 485. obč. drž. zak., po katerej ni dopustno prenašati služnosti na drugo osebo, ne moreš razpolagati s stanovanjem ali s pridržkom užitka kakega zemljišča, niti s prostovoljnim odstopom, niti izvršilnim potom.

Pač se odškoduje upnik lahko iz preužitkarjevih dohodkov, a tudi iz teh le potom sekvestracije po §-u 320. obč. s. r., bodisi da se mu je dovolila po preužitkarju proste volje, ali prisiljeno po sodišču.¹⁾ Če dobiva nekoliko preužitka užitkar v novcih, kakor je obečno za obleko in črevlje, tak se lahko ti zneski „prisodijo“. Razumno je, da

¹⁾ Ta nazor je še-le l. 1873. vpisal se v repertorij izrekov najvišjega sodišča pod šte. 41; razzodba pa je z dne 19. febr. 1873, št. 4881.

se preužitkarju ne morejo vzeti vsi dohodki; kar potrebuje za hrano in kurjavo neobhodno, izločeno je iz izvršila; istotako ne smeš zarubiti užitarju neobhodno potrebne obleke, postelji, perila, pohišnega orodja in kuhinjskega; zlasti ne peči; od užitnih reči se mu mora pustiti živeža za dva tedna; pridržati si sme preužitkar kot izvršenec tudi kravo molzno, ali pa mestu takšne dve kozi ali troje ovac. Vse to določilo se je v izvršilnej noveli z dne 10. junija 1887.

Žalostno je za preužitkarja, če si išče iz izkupila dražbenim potom prodanega posestva prevzemnikovega svoj kruh. Ker za ta slučaj ni pravnih določil, torej se opravlja razdelitev izkupila odnosno ravnanje s preužitkom po predpisih konkurznega reda z l. 1868.

Po §-u 34. tega zakona naj namreč ostane stanovanje vknjiženo na posestvu; a le če je na prvem mestu vknjižena ta pravica, sme preužitkar, a izključno le-ta, ne drug upnik, zahtevati, da se sprejme to breme v dražbene pogoje z dodatkom, da ga kupec prenaša v natori, to je, da pusti kakor poprej stanovati preužitkarja v kupljenej hiši.¹⁾ Vsled razsodbe najvišjega sodišča vpisane v repertorij izrekov pod št. 49, naj se tudi letni dohodki preužitkarjevi odpravljajo od kupca v natori; ves preužitek se preračuni na novce, ter se odpravlja dotlej „v natori“ dohodke, da se porabi iz izkupila odkazana svota; to se zgodi tudi, če se ni o tem ničesa določilo v dražbenih pogojih; seveda, če se je nasprotno predpisalo v pogojih, da se odpravlja preužitek v novcih, ne v natori, ter če nisi zoper razdelilni odlok pritožil se, odpravlja se ti preužitek le v novcih (G. U. W. 5067). Iz izkupila pa se v novcih odkaže zastanek preužitka za tri leta nazaj računši, kar sledi iz §-a 34. konk. r. v zvezi s poslednjim odstavkom §-a 928. obč. drž. zak. slovečim: „za dolgove in zastanke, ki leže na reči, se mora vselej odgovor dajati“.

Le če se je nepremičnina prodala izrecno brez preužitka, stopi mestu njega kapitalizovana svota kot odškodnina za vselej; slednja pa se naj po §-u 182. konk. r. naloži plodonosno. Preužitkar živi v tem slučaju od obresti na-

¹⁾ Glej Unger, Oesterr. Privatrecht, str. 561, opazka 25). — Canstein, Civilprocess, 1893, 2. zv., str. 462 in 509.

ložene glavnice; če pa one ne zadostujejo, da bi se preživljal preužitkar stanu primerno, načne se tudi glavnica ter od nje jemlje, dokler ne poteče (§ 34. konk. r. pa rep. št. 49).

Iz predležeh vrstic je razvidno, da je preužitkarjevo stanovanje služnost, istotako pridržan užitek od kakega zemljišča, živež ali včasi poleg tega tudi novci za obleko in črevlje, pa so „letni prihodki“ ali rente, torej tirjatve. Dokler se ne vknjižijo, nima užitkar ničesa iskati iz nepremičnine, za odpravljanje zavezan mu je osebno le prevzemnik; celo naslednik prevzemnikov ni dolžan odpravljati preužitka nevknjiženega, ter je le za zastanke preužitkarju odgovoren v zmyslu §-a 548. obč. drž. zak. slovečega: „dolžnosti, katere bi bil zapustnik iz svojega premoženja opraviti imel, prevzema njegov dedič.“ Po §u 1480. ibidem zastarajo letni preužitkarjevi prihodki še le po preteklih treh letih; če pa nisi tožil skozi 30 let za zaostali preužitek, ugasne tudi pravica sama popolnoma.

Oboje, to je stanovanje, kot služnost in pa dohodki kot tirjatve postanejo „posestno breme,“ katero nosi slehern prevzemnikov naslednik v posesti nepremičnine, še le po vknjižbi v javnih zemljiških knjigah; dotlej je le pogodnik-prevzemnik osebno zavezan trpeti preužitkarja v stanovanju odnosno mu odpravljati prihodke.¹⁾

Kolikor je meni znano, uvidel je od naših razumnikov le Unger, da je realno breme lahko služnost stanovanja kakor tudi ponavljajoči se prihodki, privezani na nepremičnino; krivo je torej učiti, da je realno breme le tirjatev preužitkarjeva, zahtevati prihodke od prejemnika. Z vknjižbo je dolžnik le slehern posestnik zemljišča, na katerem se je vknjižil preužitek.

Vsled tega je tožba naperjena v odpravljanje vknjiženega užitka, vedno hipotekarna tožba, v kateri se prosi sodišče, naj obsodi dotičnega lastnika obremenjenega posestva v plačilo pod izvršilom v nepremičnino (§ 466. obč. drž. zak.).

(Konec prihodnjič.)

¹⁾ Krainz, Oesterr. Privatrecht, I. B., § 49.

